

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

також потребує правового регулювання. Цифрова реальність формує поведінку людини, норми соціальних відносин, створює цифрове право та цифрову правосвідомість. В умовах цифрової економіки та віртуального простору очевидно є необхідність нового погляду на правові інститути в епоху інформаційного суспільства та цифрових технологій, послідовної адаптації традиційних правових механізмів до нових реалій. Подальший розвиток правового регулювання цифрових прав та цифрового цивільного обороту є можливим відповідно до концептуальної моделі «цифровізації» традиційного права. Нова парадигма розвитку права полягає у «цифровізації» права, тобто використання цифрових технологій для оптимізації правового регулювання, а також формування цивільного цифрового обороту. Отже, *цифрове право* – це система норм права щодо застосування цифрових технологій, що регулює правовідносини, які виникають у зв'язку з використанням цифрових даних та застосуванням цифрових технологій. *Цифрове право* – це комплексний міжгалузевий інститут права, що об'єднує норми права, які регулюють правовідносини, що виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням, відчуженням та захистом цифрових прав, а також із застосуванням цифрових технологій суб'єктами цифрового права. Механізм правового регулювання відносин в цифровому середовищі ґрунтується на тому, що вони мають інформаційну природу, оскільки виникають щодо здійснення певних дій з інформацією в цифровому виді (цифровими даними).

Ключові слова: цифрове право, цифровізація, кіберпростір, Інтернет.
Key words: digital law, digitalization, cyberspace, Internet.

КИРИЛЮК АЛЛА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції,
кандидат юридичних наук, доцент*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ СПОРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Не дивлячись на величезний науковий та прикладний інтерес у світі до питань теорії та практики обігу інтелектуальної власності, наслідком чого є різнопланові дослідження та публікації, цю сферу суспільного знання все ще не можна вважати остаточно сформованою. Невирішеними залишаються багато проблем економічного, правового, етичного характеру тощо. Як наголошує Френсіс Гаррі, процес інновацій створює для судових органів у справах в області інтелектуальної власності низку проблем, зокрема тих, що обумовлені технологічними змінами, які, можливо, раніше не враховувалися і не вирішувалися законодавчими органами.

Такі погляди ґрунтуються на об'єктивній інформації щодо спорів, які були вирішені або вирішуються в рамках ВОІВ. Найчастіше зі скаргами про порушення прав інтелектуальної власності звертаються представники таких галузей, як індустрія моди (10 % всіх справ), банківська справа і фінанси (9 %), а також Інтернет та інформаційні технології (9 %).

Спори, що пов'язані з правом інтелектуальної власності мають різний характер та підстави, виникають як у сфері національної, так і міжнародної практики. Вони є формою подолання юридичних конфліктів у договірних та позадоговірних відносинах. У цьому зв'язку необхідно вказати на важливу проблему у сфері захисту прав інтелектуальної власності, якою є діяльність патентних тролів, тобто осіб, які не мають бізнесу поза ліцензуванням та судовою практикою. Така специфічна діяльність може носити як національний, так і міжнародний характер. Як свідчить практика патентного судочинства в США з боку «патентних тролів» була подана рекордна кількість патентних позовів. В інших країнах світу таке явище також отримало широкого вжитку. Так, європейська компанія Melvino Technology за рік подала 137 патентних позовів, а індійська компанія Wynncom – 131 позов. Відповідачами за такими заявами найчастіше виступали відомі бренди – Apple, Amazon, Google, AT&T, Dell тощо. Тільки один з відомих патентних тролів – компанія NTP Inc. отримала за позовом до компанії Research In Motion (RIM) – виробника телефонів Blackberry 612,5 млн дол. США. Тільки суми прямих втрат від виплат на користь патентних тролів їх жертвами склали 29 млрд дол. США. А щорічно юридичні баталії коштують американській економіці близько 80 млрд дол. США [1].

Звісно такі факти не свідчать на користь існуючої системи захисту прав інтелектуальної власності, оскільки не відповідають проголошеним принципам захисту інтелектуальної власності з метою забезпечення умов тривалого і стабільного функціонування системи міжнародних торговельних зв'язків, лібералізації міжнародної торгівлі, а також запобігання проявам недобросовісної конкуренції тощо.

Такі процеси стали вже певною світовою тенденцією, що спричинило її обговорення в межах ВОІВ та інших міжнародних організацій.

Публікації про перебіг різноманітних гучних справ стосовно інтелектуальної власності не сходять зі шпальт друкованих ЗМІ та розмішують на інформаційних сайтах.

Як вважає Хеннінг Рузе-Кхан, нові тенденції застосовувати механізми врегулювання спорів між інвесторами та державою (ВСІД) для ініціації судових процесів щодо дотримання міжнародних норм інтелектуальної власності можуть відбитися на здатності й готовності держав використовувати гнучкі можливості багатосторонньої системи інтелектуальної власності в рамках Угоди ТРІПС та основних договорів ВОІВ [2]. Дійсно, хоча звернення до міжнародних спеціалізованих установ і є важливим засобом захисту ПІВ з багатьох підстав, проте й у цьому плані існують певні труднощі, серед яких проблема перетину юрисдикційної компетенції різних органів вирішення спорів, а також

складність та тривалість процедур їх розгляду. До цього слід додати слабку вмотивованість системи охорони інтелектуальної власності в рамках ВОІВ стосовно забезпечення потреб міжнародної торгівлі.

Лельотіна А. В. наголошує, що створення основ правового регулювання та організаційного забезпечення сфери охорони інтелектуальної власності, пов'язаної з торгівлею, в рамках міжнародної організації, орієнтованої на регламентацію міжнародних торгово-економічних відносин, а не профільної організації, що спеціалізується в галузі охорони інтелектуальної власності, призвело до появи низки правових проблем, які зберігаються до цього часу, після більш ніж двадцятирічного періоду існування СОР. Зокрема, ряд важливих проблем стосується співвідношення компетенції і конкуренції між СОР та ВОІВ по предметній сфері діяльності. Підкреслимо, що обидві найвпливовіші у світі охоронні моделі існують рівнобіжно, забезпечуючи відповідні потреби обігу інтелектуальної власності, а також в умовах перетину компетенцій вишукують прийнятні форми взаємодії. До цього слід додати конкуренцію ВОІВ та СОР не тільки між собою, але й з іншими міжнародними організаціями, у тому числі – регіональними. На проблему колізії юрисдикцій, особливо за умов договору поза системою СОР, вказує Барончіні Е. Це зумовлює необхідність подальших пошуків у цьому напрямі та визначає об'єктивну потребу у взаємодії обох поважних міжнародних організацій між собою.

Таке твердження визначається декількома чинниками. Одним з них є слабка ефективність національних систем судочинства, а також низький рівень впровадження належних адміністративних заходів запобігання правопорушенням в галузі інтелектуальної власності. До того ж, зловживання правами при застосуванні судових та адміністративних засобів впливу як форм недоброчесної конкуренції об'єктивно викликає недовіру до існуючих національних систем охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Це стосується не тільки найменш розвинутих країн, але притаманне й економічно найсильнішим країнам. Про що наявно свідчить ситуація з патентним тролінгом.

Пошуки шляхів подолання такої проблеми на національному та міжнародному рівнях все ще тривають. Остаточної моделі впорядкування цієї сфери наразі не існує. Проте можна говорити про порізнені впроваджені механізми на рівні окремих країн чи міжнародних організацій. Убачається, що однією з тенденцій є запровадження спеціальних юрисдикційних органів, що розглядають спори про права інтелектуальної власності. Незважаючи на дискусійність питання про необхідність та доцільність окремого спеціалізованого суду в області ІВ, Бразилія, Євросоюз, КНР, Республіка Корея, та Японія вже пішли шляхом їх утворення [1, с. 69]. Хоча цей шлях, на наш погляд, не єдино можливим.

Це можна обґрунтувати тим, що відповідно до п. 5 ст. 41 Угоди ТРІПС не передбачено запровадження окремої обов'язкової системи захисту прав інтелектуальної власності чи обов'язків країни-члена СОР на створення спеціального судового органу [2]. Проте, Україна

з огляду на здійснювану окремими державами та Євросоюзом політику також рушила шляхом створення суду із розгляду справ у сфері ІВ, що має на меті ефективно та кваліфіковане розв'язання відповідної категорії спорів. Це має вагоме значення в контексті пристосування національного законодавства до існуючого міжнародного досвіду організації ринку інтелектуальної власності, оскільки як слушно вказує Орлюк О. П., судовий захист має первинну роль у процесі захисту ПІВ в Україні і кількість таких спорів постійно зростає [3, с. 67]. І дійсно це так.

Слід сказати, що рівнобіжно державним судовим інституціям в сфері захисту прав інтелектуальної власності у світі отримали свій розвиток різноманітні третейські суди, а також ввійшло в практику звернення до адміністративних міжнародних процедур. Як слушно вказує Махінчук В. М., з огляду на недосконалість юрисдикційних форм захисту суб'єктивних цивільних прав, у країнах з розвинутою та такою, що стрімко розвивається, економікою в останній чверті ХХ ст. розвиваються АВС, форми якої включають медіацію, примирні процедури та міні-розгляд. Таке бачення проблеми дійсно відбиває особливості сучасного стану міжнародного бігу ОПТВ, особливо в сфері застосування телекомунікаційних технологій, зокрема в мережі Інтернет. Схеми піратського використання об'єктів права інтелектуальної власності стають все далі витонченими та зухвалими. Вони найчастіше використовують не тільки недосконалість законодавства, але й користуються недостатньою гнучкістю та непероткістю судів, довготривалістю розгляду ними справ. На їх користь також працює добре знання технічних та технологічних можливостей сфери реалізації піратського продукту. Запобігання та судове вирішення спорів у зв'язку з цим є технологічно складним та фінансово обтяжливим.

Альтернативне вирішення спорів слід розуміти як групу процесів, за допомогою яких вирішуються спори, конфлікти і справи, без звернення до судових органів. Вони включають переговори, медіацію, арбітраж, технології оцінки справи і приватного суддівства. Усі ці процеси були розроблені й удосконалені для того, щоб допомогти втягнутим у конфлікти сторонам дійти обоюдної згоди у вирішенні справи, на чому цілком слушно наголошує Ульянов Г. О. Звісно можна висловити деякі застереження проти такого визначення, як це робить Тревор Кук, вказуючи, що Альтернативне вирішення спорів може мати різну форму, проте воно достатнім чином відбиває сутність явища та дає можливість усвідомити його функціональні можливості та форми прояву, які є достатньою мірою доступними для застосування.

Тому не дивно, що звернення до моделі Альтернативного вирішення спорів може здійснюватися з різних підстав, у тому числі – через складність, довготривалість та непрозорість національних судових процедур. Як свідчить статистика, у США зі 100 позовів у спорах з ІВ лише 3–5 % проходять через усі стадії розгляду і закінчуються винесенням судового рішення. У переважній більшості випадків суперечки в сфері ІВ закінчуються мировою угодою між сторонами. При цьому використання третейських судів, арбітражів та медіаторів являють

собою одні з основних способів вирішення спорів у країнах ЄС, на частку яких припадає понад 70 % усіх спорів і, лише 30 % доходить до державних судів.

Список використаних джерел:

1. Овсієнко О. В. Суперечності інтелектуальної власності. Економіка інтелектуальної власності : науково-методичні матеріали для підготовки докторантів, аспірантів і магістрів за напрямом «Інтелектуальна власність» / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2015. 120 с.
2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Угода Світової організації торгівлі від 15.04.1994 р. URL: <http://zakon.nau.ua>
3. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції // Вісник Національної академії правових наук України. – 2016. – № 3(86). – С. 58–74.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інформація, спори, ліцензування, юридичні конфлікти, договірні та позадоговірні відносини, захист прав інтелектуальної власності, патентні тролі.

Key words: intellectual property, information, disputes, licensing, legal conflicts, contractual and non-contractual relations, protection of intellectual property rights, patent trolls.

МАЗІНА ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної, конституційної та цивілістичної
юриспруденції Миколаївського навчально-наукового інституту права,
кандидат юридичних наук*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: СУБ'ЄКТ АБО ОБ'ЄКТ ПРАВА

Штучний інтелект, насамперед, це технічний термін, який поєднує широку галузь комп'ютерних наук, яка спрямована на імітацію інтелекту людини і має вирішувати складні завдання без допомоги людини. Термін штучного інтелекту – не вигадка ХХІ століття. Ще в 1956 р. американський професор Джон МакКарті за допомогою своїх соратників намагався визначити, чи можна навчити машину використовувати мову, абстрактні форми та проблеми, що вирішують люди, та вдосконалюватися. Він досяг певних позитивних результатів.

Цього часу попит на штучний інтелект підвищується з кожним часом. Як свідчить статистика, за останні кілька років було створено 90 % світових даних, кожні два роки обсяг даних в світі збільшується приблизно в 10 разів. Сьогодні машини з нейронними мережами здатні відтворювати спосіб роботи людського мозку і формувати складні асоціації. Зупинити розвиток штучного інтелекту важко або практично неможливо. Незважаючи на це, створення та використання штучного інтелекту безсумнівно має бути соціально орієнтованим і відповідати

Еннан Руслан Євгенович Цифрове право (право віртуального простору) та «цифровізація» права	588
Кирилюк Алла Володимирівна Світовий досвід вирішення спорів з інтелектуальної власності в сучасних умовах	592
Мазіна Олена Олександрівна Штучний інтелект: суб'єкт або об'єкт права	596
Симонян Юлія Юріївна Визначення поняття «дизайн»	600
Макаришева Тетяна Степанівна, Крохмальов Денис Вікторович Роль правовласників у протидії контрафактній продукції	602
Бугаєць Альона Сергіївна Співпадіння волі і волевиявлення у фраздаторних договорах та їх неспівпадіння	604
Височин Дмитро Олександрович Питання законодавства України в сфері імпорту ліків	606
Головатюк Іван Миколайович Міжнародно-правова охорона об'єктів авторського права	608
Гриценюк Владислав Олександрович Правова охорона мультимедійних творів	612
Шендрик Ірина Сергіївна Фотографічний твір у системі об'єктів авторського права	616

СЕКЦІЯ 25

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубєва Неллі Юріївна Щодо залучення судом апеляційної інстанції третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору	619
Андронов Ігор Володимирович Судовий порядок встановлення факту проживання однією сім'єю з військовослужбовцем	621
Бут Ілля Олександрович Судовий розгляд під час повітряної тривоги	624
Волкова Наталія Василівна Щодо визначення територіальної підсудності у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві	626
Лілопол Інна Михайлівна Посилення ролі підготовчого провадження у цивільному процесі України	628